

ІНТЭРПРЭТАЦЫЯ ПРАБЛЕМЫ “БАЦЬКІ І ДЗЕЦІ” Ў БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

М. Э. Шаплыка
БДПУ (Мінск)

Навук. кіраўн. – Н. В. Заяц, канд. філалаг. навук, дац.

Анатацыя. У артыкуле на матэрыяле апавяданняў Змітрака Бядулі “На Каляды к сыну” і Віктара Карамазава “Дзяльба кабанчыка” разглядаецца праблема “бацькі і дзеці”, паказваюцца розныя аспекты яе мастацкага асэнсавання.

Ключавыя словы: апавяданне; праблема “бацькі і дзеці”; “Дзяльба кабанчыка”; “На Каляды к сыну”.

Праблема бацькоў і дзяцей знайшла адлюстраванне ў шматлікіх творах беларускай і сусветнай літаратуры. Так, у пачатку XX стагоддзя яе мастацкае асэнсаванне ажыццявіў Змітрок Бядуля ў апавяданні “На Каляды к сыну”. Сюжэт твора засноўваецца на тым, што галоўная гераіня, старая сялянка Тэкля, якая аддала на выхаванне пану адзінага сына, жыве надзея пра сустрэчу з ім, радасцю за яго поспехі: *“Заўсёды, калі была яна адна, думала аб сыне. Суседкам гаварыла, што сыноч такі і гэтакі, хваліла яго.*

Смачна ёй была сухая скарынка хлеба, а без хлеба таксама было добра...

“Эт, – думала яна, – дык што ж там... Абы толькі хацела, дык у Лаўручка свайго вунь як зажыла б!.. Абы толькі захцела!” [1].

Неўзабаве яна не вытрымлівае пачуццў дабіраецца да горада, знаходзіць дом сына, што стаў заможным чалавекам, асэсарам. Аднак ён не прызнае ў сялянцы маці, робіць выгляд, што не ведае “жабрачку”. Вось як апісвае сустрэчу родных людзей аўтар:

“Тым часам адчыніліся дзверы з другой стараны ды ўвайшоў малады пан у чорным сурдуце...

– Лаўручок мой! Сыноч! – як непрытомная, кінулася да яго Тэкля...

– Роднен...

Ён раптам рыванеў, паглядзеў на слуг ды хрыпла крыкнуў:

– Чаму ты пускаеце ў пакой розных жабрачак шалёных?!

– Ідзі! ідзі! – звярнуўся ён да яе глуха, адрывіста, – ідзі, старушка! Я цябе... не знаю...

– А сыноч мой, а Лаўручок ты мой! Маткі свай не пазнаеш?! Гэта ж...

Ён бразнуў дзвярамі і пайшоў у пакой...

Той самы лёкай выправадзіў яе за дзверы...” [1].

Думаецца, некалі ўзнятая класікам праблема актуальная і ў наш час. Некаторыя мае равеснікі, якія выраслі ў вёсцы, там хадзілі ў школы, мелі сяброў, пасля пераезду ў горад перажываюць падобныя метамарфозы: ім становіцца сорамна за сваё паходжанне, за сваіх бацькоў. Яны саромеюцца, напрыклад, таго, што маці працуе даяркай на ферме, а бацька прападае ў полі з ранку да ночы, каб забяспечыць дабрабыт “блуднаму” дзіцяці.

Прадстаўнік іншай эпохі Віктар Карамазаў у апавяданні “Дзяльба кабанчыка” ўздымае тэму адносін бацькоў і дзяцей і раскрывае яе ў новым ракурсе. У творы расказваецца пра пажылую жанчыну, якая жыве ў вёсцы, мае вялікую гаспадарку, якую трымае дзеля сваіх дзяцей. Яны змаглі выйсці “ў людзі” і зараз жывуць у горадзе, знайшлі сабе месца, уладкавалі асабістае жыццё...

Пра маці яны згадваюць у той момант, калі настае час дзяліць кабанчыка. Да гэтага ніхто з дзяцей не ездзіў на вёску проста, каб адведаць маці, не тэлефанаваў спытацца пра здароўе ці прапанаваць дапамогу. Аднак матуля нібы не заўважае спажывецкага стаўлення да яе, радуецца прыезду дочак і сына Сцяпана, імкнецца выбраць кожнаму лепшы кавалак свежаніны: *“Смешна было глядзець, як маці бярэ з агульнай кучы кавалак, варочае яго з боку на бок, перакладае з рукі ў руку, гадаючы, каму пакласці, а сёстры і Коля ўважліва сочаць за матчынымі рукамі, маўчаць, ані слова – не да размоў...”* [2, с. 553].

Толькі адзін Сцяпан адчувае сорам за сясцёр, якія прыязджаюць у вёску забраць нарыхтаванае ўжо немаладой жанчынай дабро: *“Ён моўчкі глядзеў, як жанчыны таўклі ў багажнік вядро з мочанымі яблыкамі, а яно не ставілася, месца не хапала, нават слоікі не было як утачыць, а яшчэ на зямлі стаяла вядзёрная каструля з капустай, ручніком абвязаная. Павымалі сумкі, пачалі ставіць нанава. Куткі нарэшце ўсяму пазнаходзілі, а зачыніць багажнік не маглі”* [2, с. 556]. Аднак і ён, зацягнуты ў вір горадскога жыцця, спачатку сам не ідзе далей за разважанні і згрызоты сумлення. В. Карамазаў па-мастацку завастрае вечную праблему ўзаемаадносін пакаленняў, якая нават праз тысячу гадоў, на жаль, будзе актуальнай.

З. Бядуля і М. Стральцоў кожны па-свойму раскрылі праблему бацькоў і дзяцей, узаемаадносін паміж пакаленнямі ў апавяданнях, якія па праву лічацца лепшымі ўзорамі нацыянальнай прозы.

Літаратура

1. Бядуля, З. На каляды к сыну / З. Бядуля // Беларуская палічка [Электронны рэсурс]. – Режим доступа: http://knihki.com/Zmitrok_Biadula/Na_Kalady_k_synu.html. – Дата доступа: 18.03.17.
2. Карамазаў, В. Дзяльба кабанчыка : выбраное / В. Карамазаў. – Мінск : Маст. літ., 1988. – 560 с.